

ଡିଜିଟାଲ ବାଂଲାଦେଶ ଏବଂ ହାତି ଦେଖା

ଡ. ମୋ: ସୋହେଲ ରହମାନ

ଅଧ୍ୟାପକ, ସି.ସେ.ସେ ବିଭାଗ, ବାଂଲାଦେଶ ପ୍ରକୌଶଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

ତଥା ବଛିଲାମ ଆଜ ଥେକେ ପ୍ରାୟ ବେଶ କ'ବର ଆଗେର କଥା । ଆମାଦେର ଚାରପାଶେ ତଥନ ସବେ 'ଡିଜିଟାଲ ବାଂଲାଦେଶ' ସ୍ଲୋଗାନଟି ଆଲୋଚିତ ହାଇଛି । ସେ ସମୟ ଅନେକେଇ ଏହି ଡିଜିଟାଲ ଶବ୍ଦଟି ନିୟେ ସଂଶୟେ ଛିଲେନ । ଏପରି ଆମରା ଅତିକ୍ରମ କରେଛି ଅନେକଟା ପଥ । ପାଡ଼ି ଦିଯେଇ ଅନେକ ଚଢ଼ାଇ-ଉତ୍ତରାଇ । ରଙ୍ଗକଳ୍ପି ବାସ୍ତବାଯାନେ ଅନେକ କିଛୁତେଇ ବେଶ ଖାନିକଟା ଏଗିଯିରେ । କିନ୍ତୁ ଯତଟା ଏଗୋନେର ଦରକାର ଛିଲ, ତତ୍ତ୍ଵକୁ କି ପେରେଇ? ଚାରଦିକେ ସଥନ ଡିଜିଟାଲ ବାଂଲାଦେଶର ଶମେଃ ଶମେଃ ରବ, ତଥନ ଏମନ ପ୍ରଶ୍ନ ମନେ ଜାଗାଟାଇ ସାଭାବିକ । ଏଗୋତେ ହଲେ ତୋ ଏମନ ପର୍ଯ୍ୟାଳୋଚନା କରନ୍ତେଇ ହବେ ।

ସ୍ଵଭାବତାଇ ବାସ୍ତବତାର ନିରିଖେ ଏକଟୁ ନିରିଡୁ ପର୍ଯ୍ୟାଳୋଚନାଯ ବସଲାମ । ଫଳାଫଳ ମୋଟେଇ ହତାଶାଜନକ ନୟ; ତବେ ଏକଟା ଜାଯଗାଯ ଏସେ ଆମରା ଯେଣ ଥମକେ ଗେଛି! ଆଟିକେ ଯାଚି ନିଜେଦେର ତୈରି ବଲ୍ଲୟେ । ଏକମମ ଓରେବସାଇଟ ତୈରି କରାକେ ଯେମନଟା ଡିଜିଟାଲ ହେଁ ଯାଓୟା ମନେ କରେ ଆମରା ତୃଷ୍ଣର ଚେକ୍ରୁବ ତୁଳେଛି, ଠିକ ଏକିଭାବେ ହଲେ ଆମାଦେର ଡିଜିଟାଲ ଚିତ୍ତାଭାବନାଙ୍ଗଲୋ କେମନ ଯେଣ ଅୟାପନ୍ତିର ହେଁ ପଡ଼େଛେ- ଆମରା ଏକଟାର ପର ଏକଟା ଆୟପ ତୈରି କରେ ଯାଚି । ଅୟାପଙ୍ଗଲୋ ଅବଶ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରେ କାର୍ଯ୍ୟକର ଭୂମିକା ରାଖିଛେ । କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟକାରେ ଡିଜିଟାଲ ବାଂଲାଦେଶ ଗଡ଼େ ତୁଳତେ ଗେଲେ ଏହି ଆୟପ ସଂକ୍ଷିତାଇ କିନ୍ତୁ ସବ ନୟ । ଏ ଜନ୍ୟ ଆମାଦେରକେ ଏକଟା ସମସ୍ତିତ ପଦକ୍ଷେପ ନିତେ ହବେ ସହସାଇ । ପରିସ୍ଥିତି-ଦୃଷ୍ଟି ମନେ ହେଁ ଆପାତତ ଆମରା ଆସଲେ ଏକଟା ବଡ଼ ହାତିର ସାମାନ୍ୟ ଅଂଶ ଯେଣ ଦେଖିବେ ପାଇଁ । ଆର ଏର ଭିତିତେଇ ପରିକଳ୍ପନା କରାଇ । ତାଇ ଆମାଦେର ପରିକଳ୍ପନାର ପାଖାଟା ଆରା ମେଲତେ ହବେ । ଏଥିନ ପୁରୋ ହାତିଟା ଆମାଦେର ଦେଖିବେ ହବେ ।

ଆମାଦେର ସୋନାର ବାଂଲାଦେଶକେ ସତ୍ୟକାରେ ଡିଜିଟାଲ କରନ୍ତେ ଗେଲେ ଆମାଦେର ସବ କ୍ଷେତ୍ରେ ମନୋଯୋଗ ଦିତେ ହବେ । ପ୍ରତିଟି କ୍ଷେତ୍ରେଇ କି ଆମାଦେର ସେଇ ମନୋଯୋଗ ଆଚେ? ଏକଟା ଉଦାହରଣ ଦେଯା ଯାକ । ବର୍ତମାନ ସରକାରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଅନେକଙ୍ଗଲୋ ଅବକାଠାମୋଗତ ପ୍ରକଳ୍ପ/ପରିକଳ୍ପନା ରାଯିଛେ । ଆମାଦେର ପ୍ରିୟ ଢାକା ଶହରେ ଗତ କମେକ ବଚରେ ମଧ୍ୟେଇ ବେଶ କରେକଟି ଫାଇଓଭାର ତୈରି ହଲୋ ଏବଂ କିଛୁ ଅଂଶ ଏଥନେ ନିର୍ମାଣଧାରି । ଏହି ତୋ ହାତିରବିଲେଲେ ଆମରା ଏକଟା ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକଳ୍ପ ଚୋଲେ ସାମନେଇ ଦାଢ଼ିଯେ ଯେତେ ଦେଖିଲାମ । ଅନେକଙ୍ଗଲୋ ବିଜ ତୈରିର ପରିକଳ୍ପନାର କଥା ଓ ଆମରା ଜାନି; ଆର ଆମାଦେର ପଦ୍ମା ସେତୁ ତୋ ରାଯିଛେ । ଏଥିନ ପ୍ରଶ୍ନ ହଲୋ, ଏହି ଯେ ବିଶାଳ ବିଶାଳ ନିଯମରେ ଏକଟୁ କଥା ବଲ ।

ଅବକାଠାମୋଗତ ପ୍ରକଳ୍ପ, ଏର ମଧ୍ୟେ ତଥ୍ୟ ଓ ପ୍ରୟୁକ୍ତିଗତ କୋଣୋ ଉପାଂଶ (ICT Component) କି ଆହେ? ପଦ୍ମା ସେତୁର ମତୋ ବିଶାଳ ଏକଟା ସେତୁର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ (maintenance) ପ୍ରକିର୍ତ୍ତ୍ୟା କି ଆମରା ମ୍ୟାନ୍ୟୁଲି କରାର ପରିକଳ୍ପନା କରାଇ? ଏକଟ ପ୍ରଶ୍ନ କରା ଯାଯ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଡ଼ ସେତୁର କ୍ଷେତ୍ରେ ।

୨୦୦୭ ସାଲେର ୧ ଆଗସ୍ଟ ମାର୍କିନ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟର ମିନିଆପଲିସେର ଏକଟ ସେତୁ କୋଣୋରକମ ସତର୍କବାର୍ତ୍ତ ଛାଡ଼ାଇ ଧରେ ପଡ଼େ । ଏତେ ଏକଶ'ର ବେଶ ଗାଡ଼ି ମିସିସିପି ନଦୀତେ ପଡ଼େ ଯାଏ; ୧୩ ଜନ ନିହତ ଓ ୧୪୫ ଜନ ଆହତ ହୁଏ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାଁଚ/ସାତ ବର୍ଷରେ ସେତୁର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଏବଂ Real-Time ପର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷଣ/ନିରୀକ୍ଷଣେର (monitoring) କ୍ଷେତ୍ରେ ସାରା ବିଶେ ଅନେକ ଅଗ୍ରଗତି ହେଁବେ । ସେତୁ ମିନିଟିରିଂଗେ ଜନ୍ୟ ଏଥିନ ବ୍ୟବହାର ହେଁବ ଖୁବ ଛୋଟ ଛୋଟ ସେପର । ସେପରଙ୍ଗଲୋ ତାରବିହିନ (wireless sensor) ସଂଘୋଗେ ନିଜେଦେର ମଧ୍ୟେ ଏବଂ ଅନିତିଦୂରେ ବେଜ ସ୍ଟେଶନେର ସାଥେ ଯୋଗାଯୋଗ କରନ୍ତେ ପାରେ । ଏହି ସେପରଙ୍ଗଲୋ ସେତୁର ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶେ ଥାପନ କରେ ସେତୁର ହାଲ-ହକିକତ (ସାହ୍ୟ) ଏବଂ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ମୌଳିକ ବିଷୟଙ୍ଗଲୋ ଯେମନ-ସ୍ଟ୍ରେଇନ (strain), କମ୍ପନ (vibration), ବିକ୍ରିତ (deformation), ଚାପ (pressure), ଥାନ୍ତୁତାତି (displacement), ଫଟଲ (crack), ଆର୍ଦ୍ରତା (humidity), ତାପମାତ୍ରା (temperature) ଇତ୍ୟାଦିର ତଥ୍ୟ ଓ ଉପାତ ପରିମାପ କରନ୍ତେ ପାରେ । ପ୍ରଯୋଜନୀୟ ଉପାତ ପରିମାପେ ପର ପୁରୋ ତଥ୍ୟାଦି କାହାକାହି ସ୍ଟେଶନେ ଏରା ପାଠିଯେ ଦିତେ ପାରେ । ସେଇ ତଥ୍ୟ ବିଶ୍ୱସଗ୍ରୂପକ ସହଜେ ସେତୁର ସାହ୍ୟ ସମ୍ପର୍କେ ଏକଦମ real-time-ଏ ଧାରଣା ପାଓୟା ସଭବ । ଆର ସେଇ ବିଶ୍ୱସନେ ଓପର ଭିତ୍ତି କରେ ସେତୁର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣରେ ବିଷୟରେ ତୁରିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନୟାଇବେ । ଚିନ୍ତା କରେ ଦେଖନ, ଏରକମ ଏକଟା ତାରବିହିନ ସେପରଙ୍ଗମ୍ବନ୍ଦ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଦି ଆମାଦେର ବଡ଼ ବଡ଼ ସେତୁଙ୍ଗଲୋତେ ଆମରା ନିର୍ମାଣେ ସମୟ ଥେକେଇ ବାଖିତେ ପାରି, ତବେ ଆମାଦେର ବାହାରର ଅଧିକାରେ ମୁକ୍ତ ଟୋକେନ ହିସେବେ ଚଲେ ଆସବେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଏକଟ ଗାଡ଼ି ତଥା ନାଥାକେ ଟୋକେନ ନା ଥାକେ । ଏଟି ନିଶ୍ଚଯାଇ ଏତକ୍ଷଣେ ପରିକାର, ମୁକ୍ତ ଟୋକେନ ନା ଥାକା ମାନେ ହଲୋ ଇତୋମଧ୍ୟେ ୧୦୦ ଗାଡ଼ି ସେତୁର ଓପରେ ଚଲଛେ । ସୁତରାଂ ଏଦେର ମଧ୍ୟେ କୋଣୋ ଫାକା ଟୋକେନ ନା ଥାକେ । ଏହି ଗାଡ଼ିଟି ସେତୁ ଥେକେ ବେରିଯେ ଯାବେ, ତାର ଟୋକେନଟା ଆବାର ସେତୁଟିର ସଫଟ୍‌ସ୍ଟୋର୍ ସଫଟ୍‌ସ୍ଟୋର୍ ଅଧିକାରେ ଯଦି କୋଣୋ ଫାକା ଟୋକେନ ନା ଥାକେ । ଏହି ନିଶ୍ଚଯାଇ ଏତକ୍ଷଣେ ପରିକାର, ମୁକ୍ତ ଟୋକେନ ନା ଥାକା ମାନେ ହଲୋ ଇତୋମଧ୍ୟେ ୧୦୦ ଗାଡ଼ି ସେତୁର ଓପରେ ଚଲଛେ ।

ଏକଟା ଗାଡ଼ି ସେତୁର ଓପର ଉଠିବେ ପାରିବେ କି ନା ତା ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟକ୍ରିୟଭାବେ ନିର୍ଧାରିତ ହବେ । ଧରା ଯାକ, ସେତୁଟିତେ ଏକବାରେ ଏକଶ' ଗାଡ଼ି ଉଠିବେ ପାରେ । ସୁତରାଂ ସେତୁଟିର ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟକ୍ରିୟ ସଫଟ୍‌ସ୍ଟୋର୍ ମଧ୍ୟରେ ୧୦୦ ଇଲେକ୍ଟ୍ରନିକ ଟୋକେନ ଥାକବେ । ସେଥିରେ ଏକଟା ଗାଡ଼ି କ୍ଷେତ୍ରେ ପାରିବେ ଯାଏବେ, ତାର ଟୋକେନଟା ଆବାର ସେତୁଟିର ସଫଟ୍‌ସ୍ଟୋର୍ ସଫଟ୍‌ସ୍ଟୋର୍ ଅଧିକାରେ ଯଦି କୋଣୋ ଫାକା ଟୋକେନ ନା ଥାକେ । ଏଟି ନିଶ୍ଚଯାଇ ଏତକ୍ଷଣେ ପରିକାର, ମୁକ୍ତ ଟୋକେନ ନା ଥାକା ମାନେ ହଲୋ ଇତୋମଧ୍ୟେ ୧୦୦ ଗାଡ଼ି ସେତୁର ଓପରେ ଚଲଛେ ।

ଆମାଦେର ଏକାଲୋଚନା କୋଣୋ ଶେଷ ନେଇ । ତଥ୍ୟପ୍ରୟୁକ୍ତି ଆମାଦେର ସାମନେ ସଞ୍ଚାବନାର ଅସଂଖ୍ୟ ଦ୍ୱାର ଖୁଲେ ଦିଯଇଛେ । ଆମାଦେର ସେଇ ସଞ୍ଚାବନାର ପ୍ରତିଟି ଦରଜା ପେରିଯେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ଅନେଷଣ କରନ୍ତେ ହବେ । କି କରା ଯାଏ ତା ବୁଝେ ବେବେ କରନ୍ତେ ହବେ । ଅର୍ଥାଂ ଏତାବାବେ ଚିନ୍ତା ଓ ଗବେଷଣା ପରମ୍ପରାଯ ଡିଜିଟାଲ୍‌ଇଜେଶନ କରାଟାଇ ଏଥିନ ସମର୍ଯ୍ୟର ଦାବି । ଏହି ଯେ ଉଦାହରଣ ନିୟେ ଆଲୋଚନା କରଲାମ, ତାଓ ଆମାଦେର ହାତିର ଛୋଟ ଏକଟ ଅଂଶ । ତବେ ଏହି ଆମରା ଯେଇ ଅଂଶଟକୁ ଏଥନ ଖୁବ ମନୋଯୋଗ ଦିଯେ ଦେଖାଇ ତାର ବାହିରେ ଏକଟ ଅଂଶ । ଆମାଦେର ଅନ୍ୟ ଅଂଶଙ୍ଗଲୋତେ ଦେଖିବେ ହବେ ଏବଂ ପୁରୋ ହାତିଟା ଆମାଦେର ଦୃଷ୍ଟିମାର ମାବେ ନିୟେ ଆସନ୍ତେ ହବେ । ତାହଲେଇ ଆମରା ସତ୍ୟକାରେ ଡିଜିଟାଲ ବାଂଲାଦେଶ ଗଡ଼େ ତୁଲତେ ସକ୍ଷମ ହବେ ।